

Sygn. akt IV CZ 38/07

POSTANOWIENIE

Dnia 28 czerwca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa R. N. i D. N.

przeciwko Agencji Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w O.

o ustalenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 28 czerwca 2007 r.,

zażalenia powodów

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 5 kwietnia 2007 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie

Uzasadnienie

Powodowie [...] wraz ze skargą kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 22 listopada 2006 r. złożyli wniosek o zwolnienie ich od opłaty sądowej należnej od skargi.

Postanowieniem z dnia 21 lutego 2007 r. Sąd Apelacyjny oddalił w całości wniosek powodów, którzy nie uiścili opłaty od skargi kasacyjnej i złożyli zażalenie na postanowienie odmawiające zwolnienia od kosztów.

Postanowieniem z dnia 5 kwietnia 2007 r. ten sam sąd odrzucił skargę kasacyjną powodów wobec jej nieopłacenia oraz odrzucił zażalenie na postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów, uznając je za niedopuszczalne.

Powodowie zaskarżyli w całości to postanowienie. Zarzucili w zażaleniu sprzeczność ustaleń sądu z treścią zebranego materiału dowodowego polegającą na uznaniu zdolności powodów do poniesienia kosztów sądowych w zakresie opłaty sądowej. Poza tym zdaniem powodów, sąd uznając formalną niedopuszczalność zażalenia na postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych, naruszył art. 78 Konstytucji.

Na tej podstawie powodowie domagali się uchylenia w całości zaskarżonego postanowienia oraz zmiany postanowienia o kosztach przez przyznanie im zwolnienia od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej.

Postanowieniem z dnia 7 maja 2007 r. Sąd Apelacyjny odrzucił zażalenie powodów na postanowienie o odrzuceniu ich zażalenia na postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Orzeczona wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2007 r. (w sprawie sygn. akt SK 3/05 OTK – A 2007/3/32) niezgodność z art. 78 Konstytucji RP odnosi się do nie obowiązującego od 6 lutego 2005 r. i nie mającego zastosowanie w sprawie art. 393¹⁸ § 2 kodeksu postępowania cywilnego (art. 3 i 6

ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych Dz.U. nr 13, poz. 98) a poza tym wiązała się z zaskarżalnością postanowienia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji. Dlatego bezzasadne jest kwestionowanie stanowiska sądu drugiej instancji co do dopuszczalności zażalenia na postanowienie tego sądu odmawiające zwolnienia od opłat sądowych, należnych w związku z wniesieniem skargi kasacyjnej, przez odwołanie się do wymienionego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Zgodnie z art. 394¹ § 1 i 2 k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje jedynie na postanowienia sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną oraz skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia a także na postanowienia kończące postępowania w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna z wyjątkiem postanowień w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie (od których można wnieść skargę kasacyjną) a także z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji. Katalog zaskarżalnych do Sądu Najwyższego postanowień jest zamknięty i nie obejmuje postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych.

Nie oznacza to jednak, że niezaskarżalne postanowienie sądu drugiej instancji, odmawiające zwolnienia od opłat od skargi kasacyjnej, uchyla się od jakiegokolwiek kontroli Sądu Najwyższego. Jeśli skutkiem odmowy zwolnienia od opłat jest nieopłacenie skargi kasacyjnej, a to doprowadziło do jej odrzucenia, to wówczas Sąd Najwyższy rozpatrując zażalenie postanowienie odrzucające skargę kasacyjną, rozpatruje na wniosek strony na podstawie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., również postanowienie sądu drugiej instancji o odmowie przyznania zwolnienia od opłat od skargi kasacyjnej. Takie stanowisko dominuje w judykaturze i podziela je Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym zażalenie powodów (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2000 r. sygn. akt ICZ 259/99 nie publ., 17 stycznia 2003 r. I CZ 193/02 nie publ., z dnia 29 kwietnia 2003 r. V CZ 45/03 nie publ., z dnia 28 kwietnia 2004 r. III CZ 22/04 nie publ., z dnia 14 października 2005 r.).

Zażalenie powodów skierowane przeciwko odrzuceniu skargi kasacyjnej nie zawiera wprawdzie wymaganego w art. 380 k.p.c. sformułowanego *expressis verbis* wniosku o rozszerzenie kontroli na postanowienie Sądu Apelacyjnego o odmowie zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej, jednak zarówno wnioski zawarte w zażaleniu zmierzające do zmiany postanowienia dotyczącego kosztów sądowych, nieudolne zaskarżenie tego postanowienia w tym samym piśmie procesowym a w końcu uzasadnienie zażalenia, które zostało ograniczone do sfery zdolności finansowej powodów do ponoszenia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej, pozwalają przyjąć bez żadnych wątpliwości, iż rozpatrywane zażalenie zawiera w sobie żądanie rozpoznania także postanowienia sądu drugiej instancji o odmowie zwolnienia od opłat od skargi kasacyjnej.

W ocenie Sądu Najwyższego postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 21 lutego 2007 r. odmawiające powodom w całości zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej nie było trafne.

Dotychczasowe plany finansowe powodów, podejmowanie przez nich decyzji gospodarczych o poważnych skutkach finansowych nie mogą jako jedyne przesądzać o ich aktualnej zdolności do ponoszenia wysokich opłat sądowych. Powodowie wielokrotnie podawali w sprawie, że zakup spornej nieruchomości miał być dokonany z bankowych środków kredytowych (k. 61, 326 akt) a transakcja ta miała być elementem wspólnej inwestycji powodów z kontrahentem niemieckim (k. 99). Dochody za 2006 r., jakie powodowie wykazali w oświadczeniach majątkowych i dołączonych do nich dokumentach nie przekraczały wysokości wymaganej aktualnie opłaty od skargi kasacyjnej. Powodowie dotychczas uiszcili ponad 100.000 złotych tytułem opłat sądowych od pozwu i apelacji. Jest to kwota znaczna, nawet w porównaniu z wysokością przychodów powódki z prowadzonej przez nią działalności gospodarczej. Złożenie kolejnego wniosku o zwolnienie od opłat sądowych wymaga ponownego ustalenia sytuacji majątkowej strony z uwzględnieniem dotychczas poniesionych wydatków. Wbrew temu, co przyjął sąd drugiej instancji, dokonanie wcześniejszych wpłat nie może być wykładnikiem aktualnej sytuacji majątkowej powodów. Znamienne jednocześnie jest, że podnoszone przez powodów trudności z uiszczeniem opłat sądowych stały

się przyczyną częściowego cofnięcia powództwa co do ustalenia nieważności oświadczenia o wykonaniu prawa pierwokupu (k. 122).

Z tych względów, skoro nieuzasadniona całkowita odmowa zwolnienia powodów od opłaty sądowej doprowadziła do odrzucenia skargi kasacyjnej powodów, należało uchylić zaskarżone postanowienie na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

Uchylenie postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej oznacza jednocześnie upadek postanowienia wpadkowego. Dlatego uchylenie postanowienia rozpoznawanego dodatkowo na podstawie art. 380 k.p.c. nie jest potrzebne ani dopuszczalne (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 16 listopada 2004 r. sygn. akt III CZP 62/04, OSNC 2005/11/181).